

بررسی نقش ژاندارمری استان ایلام در دفاع مقدس

مرتضی اکبری^۱

تاریخ دریافت:
۹۳/۰۳/۱۲
تاریخ پذیرش:
۹۳/۱۱/۱۷

فصلنامه علمی-ترویجی مطالعات
تاریخ انتظامی
سال اول، شماره سوم، زمستان
۱۳۹۳

ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران با پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷.ش با فرمان حضرت امام (ره) بی‌درنگ در کنار نیروهای کمیته انقلاب اسلامی و شهربانی در تأمین امنیت شهرها، روستاها و به ویژه حراست از مرزهای کشور نقش انقلابی و محوری خود را ایفا نمود. این مقاله با استفاده از منابع و مصاحبه، در صدد بررسی و واکاوی جایگاه نیروی ژاندارمری استان ایلام در دفاع مقدس است و در پی یافتن پاسخ به این پرسش است که آیا این نیروها در کنار سایر رزمندگان با حضور در جبهه‌ها نقش داشته‌اند؟ یا خیر؟ یافته‌های این پژوهش بیانگر این است که نیروهای ژاندارمری استان ایلام در مقابله با ارتش متجاوز بعث عراق، گوش‌بُرها (گروه فرسان)، سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، شرکت در برخی از عملیات‌های مهم و استقرار در پایگاه‌های دفاعی خود از میمک تا موسیان از مرزهای کشور دفاع و جان‌فشانی کرده و با حداقل تجهیزات نظامی، اما با از خودگذشتگی در برابر دشمن متجاوز ارتش بعث عراق به مقابله و مقاومت پرداخته و نقش آفرینی کرده‌اند. تعدادی از کارکنان ژاندارمری استان ایلام در دفاع مقدس، شهید و جانباز شده و برخی هم جزو آزادگان هستند.

کلید واژه‌ها

ایران، عراق، پاسگاه، ژاندارمری، جوانمرد، دفاع مقدس.

۱- استادیار تاریخ اسلام دانشگاه ایلام، ایمیل: akbari1347@gmail.com

بیان مسئله

مسئولیت حراست از مرزهای کشور در شرایط عادی بر عهده نیروی انتظامی است. در اوایل انقلاب تا آغاز جنگ تحمیلی مسئولیت حراست از نوار مرزی کشور بر عهده ژاندارمری بود. در این مدت ژاندارمری استان ایلام همچون سایر نقاط کشورمان با استفاده از نیروهای جوانمرد (نیروهای داوطلب مردمی= چریک) با استقرار در پاسگاه‌های مرزی ضمن حراست از مرز به تعرضات ارتش متجاوز عراق پاسخ داده و یگانه نیرویی بود که تا آغاز جنگ تحمیلی در سی و یکم شهریور ۱۳۵۹.ش به دفاع از مرزها پرداخت. در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، ارتش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بسیج، نیروهای ژاندارمری، شهربانی و کمیته انقلاب اسلامی به دفاع از مرزها پرداختند و در مقابل دشمن متجاوز ایستاده و از پیشروی دشمن به خاک جمهوری اسلامی ایران جلوگیری کردند؛ از این رو این پژوهش به بررسی و واکاوی نقش نیروهای ژاندارمری در جبهه‌های جنگ پرداخته است.

مقدمه

ژاندارمری یکی از نهادهای نظامی ایران است که از دوره قاجار تا جمهوری اسلامی (۱۳۷۰ ه.ش) فعالیت داشت. ژاندارمری در سال ۱۲۹۰ ه.ش به درخواست دولت ایران به دست سوئدی‌ها در ایران به وجود آمد. ژاندارمری مسئول امنیت راه‌ها و اماکن برون شهری بود، این نیرو به تصویب مجلس شورای اسلامی و تأیید رهبر انقلاب اسلامی در سال ۱۳۷۰.ش با شهربانی و کمیته انقلاب ادغام شد و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی به وجود آمد. در مورد چگونگی شکل‌گیری ژاندارمری ایران آمده است که مورگان شوستر آمریکایی پس از استبداد

صغیر^۱ جهت سروسامان دادن به خزانه و امور مالی با پیشنهاد مجلس شورای ملی به استخدام دولت ایران درآمده بود، برای وصول مطالبات دولت از ملاکین و اعیان، مبادرت به تشکیل یک سازمان نظامی اجرائی به نام ژاندارمری خزانه نمود، پس از اولتیماتوم روسیه مبنی بر اخراج مورگان شوستر از ایران و رفتن شوستر، ژاندارمری خزانه منحل گردید. قوام السلطنه، وزیر داخله وقت ایران، با هدف برقراری امنیت در جاده‌های ارتباطی کشورمان متوجه کشور سوئد گردید و هیئتی از افسران سوئدی را به استخدام درآورد تا یک ژاندارمری دولتی تشکیل دهد. در سال ۱۲۹۰ ش.ه، سه افسر سوئدی به ریاست کلنل یالمارسن به ایران آمدند و ژاندارمری را تأسیس کردند. زیربنای ژاندارمری دولتی همان ژاندارمری خزانه بود و عده‌ای از افسران قزاقخانه هم به ژاندارمری انتقال یافتند. افسران ایرانی ژاندارمری از میان افسران قزاقخانه، افسران ایرانی تحصیل‌کرده در مدارس نظامی اروپا، عثمانی و فارغ‌التحصیلان مدرسه افسری ژاندارمری انتخاب می‌شدند. افسران ژاندارمری معمولاً منتسب به طبقات بالای جامعه بودند، بیشتر ژاندارم‌ها به زبان‌های خارجی (از جمله فرانسه) تسلط داشتند و از مقبولیت اجتماعی خوبی در سطح جامعه برخوردار بودند. با آغاز جنگ جهانی اول دولت ایران بی‌طرفی خود را اعلام کرد و تعداد زیادی از افسران سوئدی به ارتش سوئد فراخوانده شدند. مناصب خالی شده از سوی سوئدی‌ها توسط افسران ایرانی ژاندارمری پر شد و این سبب تقویت جایگاه ایرانیان در ژاندارمری شد. با قطع کمک‌های دولت انگلستان به ژاندارمری ایران، این نیرو برای جلب حمایت مالی به دیگر قدرت‌ها همچون آلمان متوسل شد.

۱- استبداد صغیر به دوره‌ی ۱۱ ماهه‌ی حاکمیت دیکتاتوری محمدعلی شاه بر ایران گفته می‌شود که بدون قانون و مجلس شورای ملی حکومت کرد. ۱۲۸۷. ش.ه

شروع جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ میلادی، مسئولان کشورمان را امیدوار به حمایت آلمان کرد.

ژاندارمری به عنوان تجلی نظامی ملی‌گرایی ایرانی نیز در این راستا با ملیون و دمکرات‌ها همراه بود، مقارن سال ۱۲۹۴ ه.ش، پس از نزدیک شدن قوای روس به تهران، افسران ژاندارمری هسته اصلی کمیته دفاع ملی دولت موقت را تشکیل دادند. پس از انتقال دولت موقت به کرمانشاه، ژاندارمری ستون فقرات قوای نظامی این دولت شد، نیروهای روسی تا سال ۱۲۹۵ ه.ش کرمانشاه را گرفتند و حکومت دفاع ملی را از بین بردند. ژاندارم‌های ایرانی که بیشتر وطن‌دوست و افرادی شجاع بودند، به شدت از میهن دفاع می‌کردند، تا آن که در نهایت شیراز را نیز از دست دادند و پس از آن بعضی از اعضای ژاندارمری به عثمانی و برخی دیگر هم‌چون محمدتقی‌خان پسیان و حبیب‌الله‌خان شیبانی به آلمان و اتریش پناهنده شدند، اما ژاندارمری ایران کاملاً از بین نرفت. حتی در اوج درگیری‌ها، عده‌ای از قوای ژاندارم، عمدتاً در تهران، به احمد شاه وفادار ماندند. در سال ۱۲۹۷ ه.ش میرزا حسن‌خان وثوق‌الدوله به صدارت رسید و سعی کرد، قوای ژاندارمری را دوباره بازسازی کند.

پس از کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ ه.ش، رضاخان سردار سپه (وزیر جنگ) که فرماندهی دیویزیون قزاق را نیز عهده دار بود، قوام السلطنه، صدراعظم، را راضی کرد تا قوای متحدی را در ایران تشکیل دهد؛ در روز چهاردهم دی ماه ۱۳۰۰ فرمان تشکیل قشون متحدالشکل صادر شد که از ادغام دو نیروی قزاق و ژاندارمری دولتی به وجود آمد. امنیت علاوه بر محافظت خطوط ارتباطی کشور با وزارتخانه‌های عدلیه (دادگستری) و مالیه (اقتصاد و امور دارائی)، برای وصول مالیات‌های جاری و معوقه، نیز همکاری نزدیک داشت. اداره امنیت در روستاها به عنوان ضابط عدلیه،

پرونده‌های مقدماتی شاکیان یا جرایم را با جمع‌آوری ادله برای رسیدگی نهائی به محاکم ذیربط ارجاع می‌داد. در سال ۱۳۱۸ اداره امنیه منحل، و واحدهای آن در لشکرها ادغام شدند. ژاندارمری در دوره محمدرضا شاه به‌عنوان یکی از نیروهای امنیتی و حفاظت از راه‌ها و مرزهای ایران و مسئول امنیت روستاها و نقاط عشایری و شهری در کنار سایر نیروهای انتظامی هم‌چون شهربانی و ساواک (سازمان اطلاعات و امنیت کشور) به وظایف خود عمل می‌کرد.

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران این نیرو برای حفاظت از مرزهای کشورمان در برابر تعرض بیگانگان و انجام دیگر امور، به فرمان حضرت امام خمینی (ره) بقای خود را حفظ کرد و کارکنان آن به خدمت جمهوری اسلامی ایران درآمدند. ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران در دوره دفاع مقدس در نوارمرزی در برابر تهاجم ارتش متجاوز عراق از خود رشادتهای زیادی نشان داد و با تحویل گرفتن خطوط دفاعی در برخی از مناطق عملیاتی هم‌چون شورشیرین در صالح‌آباد، مهران و دهلران خسارت و تلفات زیادی به ارتش بعث عراق وارد ساختند. ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران در دوره دفاع مقدس با دوازده گردان رزمی تقویت شده و ۲۹ گردان و قرارگاه در استان‌های جنگی خوزستان، ایلام، کرمانشاه، کردستان و آذربایجان غربی در برابر دشمن بعث متجاوز عراق به دفاع از مرزهای ایران اسلامی پرداخت؛ این نیرو با تصویب مجلس شورای اسلامی و تأیید رهبر انقلاب اسلامی در سال ۱۳۷۰.ش با شهربانی و کمیته انقلاب اسلامی ادغام شد و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی به‌وجود آمد. در جریان پیروزی انقلاب اسلامی و در طول هشت سال دفاع مقدس، نظامیان ایلامی اعم از کارکنان ژاندارمری، کمیته انقلاب اسلامی، شهربانی، جوانمردان، سپاه، ارتش و بسیج مردمی نقش محوری خود را در بین رزمندگان حفظ کردند و برگ‌های

زیرینی در تاریخ این استان آفریدند. نیروی انتظامی استان ایلام با تقدیم ۱۴۲ شهید در دوره دفاع مقدس و پس از آن، ۳۷۶ نفر جانباز و ۴۱ نفر آزاده، دین خود را به انقلاب و دفاع مقدس ادا نموده است.

هدف تحقیق

قبل از انقلاب، یگانه نیروی عمده‌ای که نقش اصلی را در حراست از مرزهای کشور داشت، نیروهای ژاندارمری بود که در پاسگاه‌های مرزی استقرار یافته و انجام وظیفه می‌کردند. بعد از انقلاب و با آغاز جنگ تحمیلی، این نیرو در جبهه‌ها با دشمن می‌جنگید و هم در کنار نیروهای شهربانی و کمیته انقلاب به تأمین امنیت راه‌ها، روستاها و شهرها می‌پرداخت؛ از این‌رو؛ با توجه به اهمیت نقش ژاندارمری در انجام وظایف محوله، این پژوهش در صدد تبیین و بررسی و واکاوی نقش نیروهای ژاندارمری استان ایلام در هشت سال دفاع مقدس است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش‌هایی که در حوزه تاریخ انجام می‌شود از نوع پژوهش کیفی- توصیفی است و در این پژوهش از روش تحلیل تاریخی استفاده شده و با بهره‌گیری از منابع و مآخذ و از روش اسنادی و مراجعه به کتابخانه، اقدام به نگارش این نوشتار شده است.

پیشینه پژوهش

به دلیل این‌که نیروی ژاندارمری علاوه بر وظایفی که در شهرها و روستاها بر عهده داشت، به‌عنوان نیروی مرزبانی در پاسگاه‌های مرزی خدمت می‌کرد، از این‌رو با آغاز جنگ تحمیلی، ژاندارمری در کنار سایر رزمندگان در پایگاه‌ها و خطوط مرزی با قوای دشمن متجاوز به دفاع از وطن اسلامی

پرداخت؛ بنابراین به دلیل حضور مستقیم ژاندارمری در جبهه‌ها در روزنامه‌ها و کتاب‌هایی که درباره دفاع مقدس تألیف شده است، اطلاعات دقیقی در این باره وجود دارد. در کتاب‌هایی هم-چون «روزشمار جنگ در استان ایلام» تألیف دوستعلی آزوغ، «تاریخ روز شمار جنگ تحمیلی» در جلد‌های ۱ تا ۵۴ که توسط مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تألیف شده، روزنامه‌ها و مجلات به حضور نیروهای ژاندارمری در جبهه‌ها اشاره شده است؛ اما در کتاب‌های «نقش روحانیت استان ایلام در انقلاب اسلامی و دفاع مقدس»، «تاریخ دفاع مقدس استان ایلام»، «نقش نیروهای انتظامی استان ایلام در دفاع مقدس»، تألیف مرتضی اکبری در خصوص نقش نیروهای ژاندارمری در جبهه‌ها، مطالب منسجم و مفیدی آمده است. برخی از پایان‌نامه‌هایی که در مورد ژاندارمری نگارش یافته‌اند، بدین شرح هستند: «نقش ژاندارمری در تحولات سیاسی کشور از زمان تشکیل تا انحلال» توسط ساسان طهماسبی دانشجوی کارشناسی ارشد در سال ۱۳۸۱، «تاریخ ژاندارمری فارس در جنگ جهانی اول» تألیف حمید قرقانی دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۷۹، «نقش نیروهای خارجی در تشکیل و اداره ژاندارمری از آغاز تا پایان عصر پهلوی اول و تأثیرگذاری آن در جامعه ایران» تألیف سیما شادمانی دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه سیستان و بلوچستان در سال ۱۳۹۰ و مقاله «تأثیر خاستگاه اجتماعی افراد ژاندارمری بر گرایش‌های سیاسی - اجتماعی آنها (۱۳۴۰-۱۳۲۹ ه.ق)» تألیف محمد نایب‌پور و رضا بیگدلو. چون رزمندگان ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران در جبهه‌ها و عملیات‌های متعدد از خود رشادت، جوانمردی و پایداری نشان داده‌اند، از این‌رو، به‌منظور حفظ یاد و خاطره آنان ضرورت دارد به صورت نظام‌مند مقاله‌ای در این زمینه نگاشته شود.

نگاهی به پیشینه اختلافات مرزی ایران و عراق

سپاهیان مسلمان مناطق مختلف، استان ایلام امروزی را طی سال‌های ۱۶ تا ۲۱ هجری تصرف کردند (مرادی‌مقدم، ۱۳۸۵: ۳۹). این سرزمین تا تشکیل حکومت اتابکان لر در سال ۵۷۰ ه.ق، به صورت مستقیم از سوی خلفای اموی و عباسی اداره می‌گردید (اکبری، ۱۳۹۰: ۲۰۵). سپس از قرن ششم هجری (۵۷۰ ه.ق) تا سال ۱۰۰۶ ه.ق، تحت قلمرو اتابکان لرستان قرار داشت (اکبری، ۱۳۸۶: ۳۲۵). استان ایلام کنونی از سال ۱۰۰۶ ه.ق و در طول فرمانروایی صفویان، افشاریه، زندیه و تا عصر حاکمیت فتحعلی‌شاه قاجار تحت حاکمیت فرمانروایی والیان لرستان بود؛ ولی از عصر فتحعلی‌شاه قاجار، مرکز فرمانروایی والیان از پیشکوه (خرم‌آباد) به پشتکوه (استان ایلام امروزی) منتقل شد و این خاندان تا فرار «غلامرضا خان والی» در سال ۱۳۰۷ ه.ش به بغداد، حاکمیت پشتکوه را به دست گرفتند (یعقوبی، ۱۳۸۹: ۲۰). از روزگار حاکمیت صفوی بر ایران (۹۰۷ تا ۱۱۴۸ ه.ق) تا آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران در سی و یکم شهریور ۱۳۵۹ ه.ش یکی از مهم‌ترین مسائل خارجی ایران، مسئله مرزهای ایران و عثمانی و سپس عراق در غرب کشور بوده است. از انعقاد عهدنامه صلح آماسیه در سال ۹۶۲ ه.ق / ۱۵۵۵ میلادی در عصر سلطنت شاه تهماسب اول صفوی (ولایتی، ۱۳۸۶: ۱۶) تا عهدنامه ۱۹۷۵ م. الجزیره حدود هیجده عهدنامه بین ایران و عثمانی و سپس ایران و ترکیه و ایران و عراق در مورد نوار غربی مرز کشور ایران بسته شده است (صحرائی، ۱۳۸۹: ۵۵).

به دلیل اختلافات مرزی ایران و عراق در نوار مرزی استان ایلام و ادعای عراق مبنی بر حق مالکیت بر برخی از مناطق مرزی و بعضی از تپه‌ها و کوه‌های نوار مرزی ایلام، ارتش عراق در سال ۱۳۵۲ ه.ش درگیری‌هایی را در نوار مرزی این استان، از جمله در مرز مهران به وجود آورد

(اکبری، ۱۳۹۳: ۲۸)؛ یکی از مهم‌ترین درگیری‌های مرزی در بهمن ماه سال ۱۳۵۲ش در مهران روی داد. در چهاردهم بهمن ۱۳۵۲ ش، درگیری شدیدی بین نیروهای متجاوز عراقی و ارتش و ژاندارمری ایران در مهران صورت گرفت که منجر به کشته شدن یک تن از سربازان ایرانی و زخمی شدن چند نفر گردید، اما شدیدترین و خونین‌ترین نبرد بین نیروهای عراقی و ارتش ایران در ۲۱ بهمن ۱۳۵۲ش، در نوار مرزی مهران از توابع استان ایلام روی داد که بزرگترین برخورد نظامی در طول روابط چندین ساله ایران و عراق بود (جعفری ولدانی، ۱۳۷۶: ۴۵۲). این نبرد به یکشنبه خونین معروف شد؛ در این نبرد خونین چهارده نفر از عراقی‌ها کشته شد و از مأموران مرزی ایران ۴۱ نفر کشته و ۸۱ نفر مجروح شدند (عاقلی، ۱۳۷۴: ۲۸۱). در این نبرد یک تن از نیروهای ژاندارمری به نام ستوان سالاری تا آخرین نفس با ارتش متجاوز عراق جنگید و به شهادت رسید، پس از آن یکی از پاسگاه‌های مرزی مهران به نام شهید سالاری نام‌گذاری گردید (اکبری، ۱۳۹۳: ۲۹). سرانجام از تاریخ سیزدهم تا پانزدهم اسفندماه ۱۳۵۳ش/چهارم تا ششم مارس ۱۹۷۵م. در الجزیره مذاکراتی بین ایران و عراق روی داد که منجر به قرارداد الجزیره (الجزایر) در تاریخ ۲۳ خرداد ۱۳۵۴ش/۱۹۷۵م. گردید (ولایتی، ۱۳۸۶: ۳۴)؛ این قرارداد تا پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ش، موجب بهبود روابط بین ایران و عراق گردید و دو کشور اختلافات مرزی خود را کنار گذاشتند.

اهداف حزب بعث عراق از تعرض و حمله به مرزهای جمهوری اسلامی ایران

اختلافات مرزی بین ایران و از همان زمان تشکیل دولت عراق پس از جنگ جهانی اول شروع شد؛ زیرا که عراقی‌ها بلافاصله پس از کسب استقلال مدعی قسمت‌هایی از نوار مرزی ایران در استان‌های ایلام، خوزستان و کرمانشاه شدند و این اختلافات در تمام دولتهایی که در عراق روی کار آمده بودند، ادامه داشت. با قدرت گرفتن حزب بعث در عراق (سال ۱۹۶۸ میلادی) و پذیرش قرارداد ۱۹۷۵ میلادی الجزایر، عراق طبق این قرارداد از ادعاهای خود در نوار مرزی ایران دست برداشت و حق حاکمیت ایران بر اروندرود را به رسمیت شناخت. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ ش، حزب بعث عراق به دلایل زیر به نوار مرزی ایران تجاوز کرد و قوانین بین‌المللی را بارها در تجاوز به نوار مرزی ایران و از جمله نوار مرزی استان ایلام، زیر پا گذاشت:

۱- دولت عراق احساس می‌کرد انقلاب اسلامی ایران به عراق صادر می‌شود و به‌ویژه، چون قیام شیعیان عراق علیه دولت حزب بعث شروع شده بود، از این‌رو، با تجاوز به نوار مرزی ایران در صدد مقابله با جمهوری اسلامی ایران بر آمد؛

۲- تسلط بر اروندرود با لغو قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر؛

۳- تصرف استان نفتخیز خوزستان که رژیم عراق، هم‌زمان با حمله به خوزستان، نقشه‌های جغرافیایی زیادی چاپ و توزیع کرد که در آن به جای خوزستان از نام مجعول عربستان استفاده شده بود؛

۴- تسلط بر منطقه شمالی خلیج فارس؛

۵- براندازی نظام جمهوری اسلامی در راستای اهداف استکبار جهانی هدف نهایی عراق در حمله به ایران بود (درودیان، ۱۹: ۱۳۸۰).

عراق از آغاز سال ۱۳۵۸.ش که هنوز چند ماهی از پیروزی انقلاب اسلامی نوپای ایران نگذشته بود، به نوار مرزی استان ایلام در مهران تجاوز کرد. از آغاز تعرض ارتش حزب بعث عراق به پاسگاه‌های مرزی ایران در سال ۱۳۵۸ تا حمله عمومی عراق در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹.ش به خاک میهنمان، نیروهای ژاندارمری و جوانمردانی که در خدمت آنان بودند، از مرزهای ایران اسلامی در پاسگاه‌های مرزی با شجاعت و شهامت نگهداری و حراست کردند و اجازه ورود ارتش عراق را به داخل خاک ایران ندادند و به شرارت‌ها و گلوله باران‌های آنان پاسخ قاطعی دادند و در طول هشت سال دوران دفاع مقدس (۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷.ش) رزمندگان دلاور و شجاع ژاندارمری در کنار سایر رزمندگان با دشمن مهاجم عراق مبارزه کردند و با آتشبارهای سبک و نیمه‌سنگین و عملیات‌های چریکی و پدافندی ضربات سنگینی بر پیکر ارتش مهاجم عراق وارد ساختند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷.ش به دلیل درگیری‌ها و اختلافات گروه‌های سیاسی و بروز مشکلات داخلی در ایران، دولت عراق از اوضاع نابسامان ایران استفاده کرد و بارها اقدام به تجاوز زمینی، هوایی و دریایی به ایران نمود. دولت بعث عراق با ریاست صدام حسین که با برکناری حسن البکر به ریاست جمهوری عراق رسیده بود، از تاریخ سیزدهم فروردین ۱۳۵۸ تا سی‌ام شهریور ۱۳۵۹.ش، ۶۳۶ مورد تجاوز زمینی، هوایی و دریایی به مرزهای جمهوری اسلامی ایران داشته است (برزگر، ۱۳۸۴: ۸۰). در این مدت نیروهای ژاندارمری مستقر در نوار مرزی استان ایلام، با مقاومت خود، مانع ورود مهاجمان ارتش بعث عراق به خاک جمهوری اسلامی ایران شدند.

مقاومت ژاندارمري ایلام در برابر تعرضات ارتش حزب بعث عراق به مرزها در سال ۱۳۵۸

استان ایلام با مساحتی در حدود ۱۹۰۸۶ کیلومتر مربع، در غرب کشور، بین ۳۱ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۱۵ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۱۰ دقیقه طول شرقی نسبت به نصف النهار گرینویچ قرار دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۶۷، علیزاده، ۱۳۷۷: ۲۴). این استان، از شمال به استان کرمانشاه، از غرب به کشور عراق، از جنوب به استان خوزستان و عراق و از شرق به استان لرستان محدود است. استان ایلام براساس آخرین تقسیمات کشوری، دارای ده شهرستان به نام‌های آبدانان، ایلام، ایوان، بدره، دهلران، سیروان، چرداول، دره شهر، مهران و ملکشاهی است. استان ایلام در حدود ۴۲۵ کیلومتر با کشور عراق مرز مشترک دارد و در تقسیمات سیاسی و بین‌المللی طولانی‌ترین مرز خشکی را با این کشور دارد و در دوره‌های پیشین، از جمله در دوره قاجاریه، طولانی‌ترین مرز را با عثمانی‌ها داشت که در تحولات سیاسی آن زمان، والیان پشتکوه (ایلام) نقش مهمی را ایفا کردند. استان ایلام تا سال ۱۳۴۳ ش.ه یکی از شهرستان‌های تابع استان پنجم کشور (کرمانشاه) بوده و سپس با تغییراتی از نظر تقسیمات کشوری و منظم شدن دهستان‌های مجاور در سال ۱۳۴۵ ش.ه به فرمانداری کل و در سال ۱۳۵۳ ش.ه به دلیل مرز مشترک زیادش با دولت عراق به استان تبدیل و شهر ایلام به‌عنوان مرکز آن انتخاب شد (اکبری، ۱۳۹۳: ۱۹).

در تاریخ ۱۳۵۸/۳/۱۲ ش.ه نیروهای مرزی عراقی به سوی نیروهای گشتی ژاندارمري پاسگاه‌های بخش موسیان از توابع استان ایلام تیراندازی کردند که منجر به زخمی شدن یک درجه‌دار و یک سرباز

ایرانی گردید. در تاریخ ۲۴/۳/۵۱۳۵۸. ش دو فرزند هواپیمای عراقی شب هنگام به حریم هوایی ایران در استان ایلام تجاوز کردند و بر فراز پاسگاه‌های ژاندارمری انجیره، هلاله و نیخزر از گروهان ژاندارمری صالح‌آباد از توابع استان ایلام به پرواز در آمدند و پاسگاه‌های مذکور را مورد حمله هوایی قرار دادند (آزوغ، بی تا: ۲۲ تا ۲۶). هنگ ژاندارمری ایلام در تاریخ ۷/۴/۵۱۳۵۸. ش اعلام کرد دولت عراق درصدد تقویت پاسگاه‌های مرزی خود در مقابل گمرک و فرخ‌آباد است (اکبری، ۱۳۹۳: ۴۰). در تاریخ ۱۵/۴/۵۱۳۵۸-۵. ش مأموران گشت پاسگاه ژاندارمری پیچ‌انگیزه موسیان مورد حمله مأموران عراقی قرار گرفتند؛ ولی با اقدام به موقع ایرانی‌ها، عقب‌نشینی کردند (اکبری، ۱۳۹۰: ۳۳). در تاریخ ۱۷/۴/۵۱۳۵۸. ش با حضور هنگ ژاندارمری ایلام، سران ایلات و عشایر شهرستان ایلام در مسجد امیرالمؤمنین (ع) این شهر به‌منظور دفاع از مرزهای ایران اسلامی و استان ایلام گرد هم آمده و با همدیگر هم‌کلام شدند تا از انقلاب اسلامی و مرزهای ایران اسلامی دفاع کنند و قدمی برخلاف نظام جمهوری اسلامی ایران برندارند. رونوشت این سوگندنامه به اطلاع هنگ ژاندارمری ایلام رسانده شد (اکبری، ۱۳۹۳: ۴۱). در آبان‌ماه ۵۱۳۵۸. ش بین نیروهای ژاندارمری ایران و ارتش عراق، برخوردهای شدیدی در پاسگاه‌های مرزی غرب کشور روی داد. نیروهای عراقی پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری بیشکال، تلخاب، بازرگان و کانی‌شیخ را در مابین مرز مهران تا سومار مورد حمله قرار دادند، شدت این حملات چنان بود که شورای انقلاب ایران خواستار قطع روابط ایران و عراق گردید؛ ولی دولت موقت برای حفظ روابط بین ایران و عراق چنین اقدامی را عملی نکرد (جعفری ولدانی، ۱۳۷۶: ۵۰۶). اولین تجاوز هوایی عراق به نوار مرزی استان ایلام در تاریخ ۱۳/۱۱/۵۱۳۵۸. ش به گمرک بهرام‌آباد مهران بود

که یکروز پس از این حمله، عراقی‌ها به روی یک گله گوسفند که مربوط به عشایر مهران بود، تیراندازی کردند (آزوغ، بی‌تا: ۱۸). کارکنان ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران بی‌درنگ به این تیراندازی پاسخ دادند.

مقاومت ژاندارمری استان ایلام در برابر تعرضات ارتش متجاوز عراق در شش ماه اول سال ۱۳۵۹

برخوردهای مرزی بین عراقی‌ها و ایرانیان در مرزها به سال ۱۳۵۹. ش کشیده شد و علاوه بر آن، عراقی‌ها موضع خصمانه خود را در برابر انقلاب ایران نشان دادند و با پشتیبانی از ضدانقلاب‌ها در سوء قصد به جان سفرای ایرانی در کشورهای دیگر درصدد آماده شدن یک جنگ تمام عیار علیه ایران شدند (اکبری، ۱۳۹۳: ۵۳). عراقی‌ها در شش ماه اول سال ۱۳۵۹. ش به عملیات نظامی خود در نوار مرزی و پاسگاه‌های ژاندارمری ایران شدت بیشتری دادند، تا جایی که آن‌ها ۵۵۳ بار به خاک ایران تجاوز کردند (جعفری ولدانی، ۱۳۷۶: ۵۰۷). در ادامه درگیری‌های مرزی عراق با مرزبانان ایران، در ساعت دو بامداد روز شنبه ۱۳۵۹/۱/۲۳ عده‌ای از مهاجمان عراقی به پاسگاه ژاندارمری «هلاله» از توابع صالح‌آباد، حمله کردند. در این درگیری پنج نفر از نیروهای ژاندارمری مجروح شدند که به بیمارستان‌های ایلام منتقل شدند (روزنامه اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳). در روز یکشنبه ۲۴ فروردین ماه ۱۳۵۹. ه. ش جنازه یک سرباز شهید ژاندارمری که در نوار مرزی ایلام توسط عراقی‌ها به شهادت رسیده بود، با حضور مردم و گروه‌های نظامی در خیابان‌های شهر ایلام تشییع گردید (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۲-۳).

ساعت هشت عصر روز دوشنبه ۱۳۵۹/۲/۲۹ مأموران عراقی به سوی اکیپ گشتی پاسگاه ژاندارمری شورشیرین از توابع صالح‌آباد استان ایلام، تیراندازی کردند و مأموران گشتی ایران هم

پاسخ آن‌ها را دادند که در این تیراندازی خسارت جانی وارد نشد (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳). در تاریخ ۱۳۵۹/۳/۲ عده‌ای عراقی لوله‌های نفتی را در دهلران منفجر کردند و نیروهای عراقی به کمین نیروی ژاندارمری جمهوری اسلامی افتادند (آزوغ: ۴۲-۴۱). در ساعت ۶:۳۰ بعد از ظهر روز پنجشنبه ۱۳۵۹/۳/۸ ش. نیروهای رژیم بعث عراق با توپخانه و سلاح‌های سنگین، پاسگاه‌های ژاندارمری بهرام‌آباد، گمرک، فرخ‌آباد و رضاآباد مهران را زیر آتش گرفتند (اکبری، ۱۳۹۲: ۳۱) و این حمله با مقاومت ژاندارم‌ها در ساعت ۹ بعد از ظهر به اتمام رسید و عراقی‌ها عقب‌نشینی کردند که این درگیری‌ها تلفات جانی نداشت (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳).

در بامداد روز شنبه ۱۳۵۹/۳/۱۰ نیروهای عراقی با استفاده از سلاح‌های سنگین و سبک به پاسگاه ژاندارمری مرزی شورشیرین، واقع در بخش صالح‌آباد، حمله کردند و به مدت دو ساعت به طرف این پاسگاه آتش گشودند و نیروهای ژاندارمری با هوشیاری کامل به آنان پاسخ دادند، همچنین در ساعت ۹ صبح همین روز نیروهای عراقی از چند سو با استفاده از توپخانه و سلاح‌های سنگین و سبک، پاسگاه‌های مرزی بهرام‌آباد، گمرک، فرخ‌آباد، سد کنجان‌چم، رضاآباد و ارتفاعات ایران را زیر آتش توپخانه قرار دادند که نیروهای ژاندارمری دست به عمل متقابل زدند (اکبری، ۱۳۹۳: ۵۷). همچنین در همین روز به دلیل فشار آتش نیروهای ایران دو پاسگاه عراق به نام‌های «دراجی» و «زایاب» در مرز مهران تخلیه شدند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳).

در ساعت ۱۱:۲۰ شنبه شب تاریخ ۱۳۵۹/۳/۱۰ نیروهای عراقی با تانک و توپ ارتفاعات ۳۴۳ در مرز مهران را زیر آتش گرفتند که نیروهای ژاندارمری به آن‌ها پاسخ کامل دادند. همچنین

در ساعت ۱۰:۳۶ روز شنبه نیروهای عراق به پاسگاه‌های فرخ‌آباد و بهرام‌آباد مهران با تانک و دیگر سلاح‌ها حمله کردند و نیروهای ژاندارمری به شدت در برابر آنها مقاومت کردند و به آنها پاسخ دادند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳). در خبر ۱۳۵۹/۳/۱۳ ژاندارمری مرزی بهرام‌آباد در مهران را مورد حمله توپخانه‌ای و آتش‌بارهای خود قرار داده‌اند که ژاندارم‌ها هم بار دیگر به آنها پاسخ دادند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳). در خبر ۱۳۵۹/۳/۲۴ ش.ه. آمده است که دو نفر عراقی قصد حمله غافلگیرانه به پاسگاه ژاندارمری انجیره واقع در بخش صالح‌آباد از توابع استان ایلام را داشتند که کارکنان ژاندارمری به سوی آنها تیراندازی کرده و یکی از آنها را مجروح کردند و بقیه به عراق متواری شدند (آزوغ: ۴۴-۴۳).

در روز ۱۳۵۹/۴/۱۳ عراقی‌ها به پاسگاه ژاندارمری سُمیده در دهلران از توابع استان ایلام حمله کردند که با وجود مقاومت نیروهای ژاندارمری این پاسگاه، فرمانده این پاسگاه به نام گروه‌بان ابراهیمی و یک سرباز وظیفه به نام یاسر به شهادت رسیدند. همچنین در ساعت ۱۱ همین شب، عراقی‌ها پاسگاه مرزی ژاندارمری شورشیرین را مورد حمله قرار دادند که با مقاومت نیروهای ژاندارمری، ارتش و بسیج ملی مواجه شدند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳). از ساعت ۸:۵۰ پنجشنبه شب ۱۳۵۹/۶/۱۳ ش.ه. نیروهای مزدور عراق با سلاح‌های سنگین پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری مهران از جمله پاسگاه گمرک، بهرام‌آباد، فرخ‌آباد، رضا‌آباد، تپه غلامی، تپه نادر، تپه ۳۴۳، تپه ۱۵۴ و پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری بخش صالح‌آباد را زیر آتش توپخانه خود قرار دادند و در مقابل، نیروهای ژاندارمری به آتش آنان پاسخ دادند. این درگیری تا ساعت ۱:۳۰ بامداد روز جمعه ۱۳۵۹/۶/۱۴ ادامه داشت و نیروهای مهاجم عراقی عقب نشینی کردند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۳ و ۱۸).

همچنین در ساعت سیزده روز جمعه ۱۳۵۹/۶/۱۴ عراقی‌ها با پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری شورشیرین، انجیره، نیخزر و هلاله درگیری ایجاد کردند که در همین روز عراقی‌ها قصد تصرف پاسگاه مرزی ژاندارمری چیلات دهلران را داشتند؛ ولی با مقاومت کارکنان ژاندارمری مستقر در منطقه، متجاوزان عراقی عقب‌نشینی کردند و درگیری‌های پراکنده‌ای در روز شنبه و یکشنبه پانزدهم و شانزدهم شهریور ۱۳۵۹.ش در نوار مرزی ایلام و کرمانشاه گزارش شده است (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۴). در تاریخ ۱۳۵۹/۶/۱۵.ش پاسگاه «کلات» عراق در نوار مرزی دهلران توسط نیروهای رزمنده ژاندارمری به آتش کشیده شد و عراقی‌ها از آنجا فرار کردند. همچنین درگیری‌های مرزی در این روز در پاسگاه‌های مرزی مهران ادامه داشت و ارتش عراق در جنگ حاشیه سد کنجان‌چم از ژاندارمری و ارتش ایران شکست خورد و عقب‌نشینی کرد و خسارات زیادی را متحمل شد (بهروزی، ج ۱، ۱۳۸۴: ۲۰۲). در تاریخ ۱۳۵۹/۶/۱۸ مزدوران بعث عراق، پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری و شهر مهران را گلوله باران کردند که در مقابل، نیروهای ژاندارمری به آتش عراقی‌ها پاسخ دادند و این درگیری تا ساعت ۱۷ همان روز ادامه داشت. در این درگیری دو دستگاه تانک، یک انبار مهمات و یک دستگاه خودرو نفربر عراقی منهدم شد و تمام پاسگاه‌های بتونی عراق به کلی ویران شدند و پاسگاه «زالوآب» عراق به آتش کشیده شد (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱۴).

در روز چهارشنبه تاریخ ۱۳۵۹/۶/۱۹ درگیری بین ایران و عراق شدیدتر شد، براساس گزارش ژاندارمری از ساعت ۱۲:۳۰ همین‌روز، ارتش عراق پاسگاه‌های بازرگان، کانی‌شیخ و سه‌تپان (بین سومار تا صالح‌آباد) را به‌شدت، زیر آتش توپخانه خود قرار داد و نیروهای ژاندارمری و ارتش هم به مقابله با آن‌ها پرداختند. باز در همین روز

عراقی‌ها، حدود دویست دستگاه تانک را در مقابل پاسگاه‌های نی‌خضر، انجیره، هلاله و شورشیرین (بین سومار و صالح‌آباد) مستقر کردند و یگان‌های مرزی ژاندارمری را زیر آتش توپخانه قرار دادند؛ در این حمله، پاسگاه ژاندارمری نی‌خضر سقوط کرد. در همین روز گروهان ژاندارمری صالح‌آباد تقاضای یک دستگاه تانک، یک دستگاه خمپاره انداز ۱۲۰ م.م و ... کرده بود. در این روز از مهران تا صالح‌آباد بین کارکنان ژاندارمری و سایر نیروهای ایرانی با عراقی‌ها درگیری شدید گزارش شده است. فرماندار دهلران با استقرار در پاسگاه ژاندارمری چیلات، تقاضای کمک نظامی بیشتری کرد؛ در همین روز پاسگاه کلاته عراق با هفت دستگاه تانک و یک نفربر تقویت شد و به سنگرسازی پرداختند. در همین روز (۱۳۵۹/۶/۱۹ ش) عراقی‌ها منطقه میمک (سیف سعد) را اشغال کردند (بهروزی، ج ۱، ۱۳۸۴: ۲۷۷-۲۷۳). ارتش متجاوز عراق در روز چهارشنبه ۱۳۵۹/۶/۱۹ پاسگاه‌های ژاندارمری انجیره و نی‌خضر را در صالح‌آباد ایلام به گلوله توپ بستند و ژاندارم-ها در برابر آتش آن‌ها مقاومت کردند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱۴، اکبری، ۱۳۹۲: ۴۵).

در تاریخ ۱۳۵۹/۶/۲۰ ارتش متجاوز عراق با تعداد دویست دستگاه تانک و سیصد خودرو نفربر و آتش توپخانه سنگین به پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری نی‌خضر، هلاله، انجیره و شورشیرین از توابع صالح‌آباد ایلام حمله کردند و پاسگاه نی‌خضر آسیب دید (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۲، اکبری، ۱۳۹۳: ۶۷). هم‌چنین در همین روز نیروهای عراقی به سوی پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری انجیره و شورشیرین پیشروی کردند و ضمن تصرف اطراف آن، پاسگاه‌های نی‌خضر و هلاله را هم تصرف کردند، ولی نیروهای ژاندارمری و جوانمردان^۱ به شدت با آن‌ها درگیر

۱- نیروهایی بودند که از سوی ژاندارمری به کار گرفته شدند و در کنار پرسنل ژاندارمری در پاسگاه‌های مرزی خدمت می‌کردند و در جریان جنگ تحمیلی با دشمن

شدند. همچنین در این روز عراقی‌ها پاسگاه ژاندارمری چیلات در دهلران را با توپ زیر آتش گرفته و به سوی این پاسگاه پیشروی کردند و تعداد سیزده دستگاه تانک عراقی روبروی پاسگاه چیلات ایران در منطقه دهلران موضع گرفتند (بهروزی، ج ۱، ۱۳۸۴: ۲۸۶ تا ۲۹۳). برخلاف مقاومت ژاندارم‌ها، در روز پنجشنبه ۱۳۵۹/۶/۲۷ هنگ ژاندارمری ایلام اعلام کرد، عراقی‌ها به سوی پاسگاه‌های شورشیرین، انجیره، سرنی و تپه شینو از توابع صالح‌آباد ایلام در حال پیشروی هستند. پس از سقوط پاسگاه‌های انجیره و تپه شینو، پاسگاه تلخاب نیز سقوط کرد و به تصرف ارتش متجاوز عراق درآمد (همان: ۴۱۰ تا ۴۱۶). کارکنان ژاندارمری در این مدت فقط با سلاح‌های سبک انفرادی مانند ام.ک، ۳.۳، تیربار ام ۳، خمپاره شصت میلی متری و صد و بیست میلی متری در برابر تعرض دشمن مقاومت کردند. در سال ۱۳۵۹ هنگ ژاندارمری ایلام تحت فرماندهی استان کرمانشاه بوده و در اخبار جبهه‌های جنگ مربوط به ژاندارمری استان ایلام به این موضوع پرداخته شده است.

حمله عمومی عراق به ایران

در روز دوشنبه سی و یکم شهریور ماه ۱۳۵۹.ش/ ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ م. با شلیک یک گلوله توپ تانک تی-۷۲ رأس ساعت ۱۱ پیش از ظهر توسط صدام حسین، رئیس‌جمهور وقت عراق، به سوی مرزهای ایران، عملاً تهاجم وسیع و گسترده و سراسری ارتش بعث عراق از زمین، هوا و دریا به سرزمین جمهوری اسلامی ایران آغاز شد (بهروزی، ۱۳۸۴/۲: ۱۵ تا ۳۳). از روز سی و یکم شهریور ۱۳۵۹ پیشروی عراقی‌ها در نوار مرزی استان ایلام تا اواخر مهرماه ۱۳۵۹.ش ادامه داشت؛ ولی از آن پس به دلیل مقاومت جانانه رزمندگان ایران اسلامی،

به جنگ پرداختند. آن دسته از این نیروها که در ژاندارمری به خدمت ادامه دادند با درجه‌های مختلف استخدام شدند.

عراقی‌ها زمین‌گیر شدند و در بعضی نقاط مجبور به عقب نشینی و توقف شدند. در این مدت نیروهای ژاندارمری با شجاعت و شهامت از مرزها دفاع کردند؛ به طوری‌که برخی از پاسگاه‌های مرزی تا پایان جنگ تحمیلی در دست نیروهای ژاندارمری باقی ماند و توسط ارتش عراق تصرف نشد.

در روزهای آغازین جنگ، دفاع از نوار مرزی مهران، مناطق کنجان‌چم، میمک، تلخاب، سومار، نفت‌شهر تا ازگل و باویسی به طول تقریبی ۶۰۰ کیلومتر بر عهده لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه بود که واقعاً رشادتها و شجاعت‌های قابل ستایشی در برابر ارتش مجهز عراق از خود نشان دادند. هم‌چنین قسمت‌هایی از مهران و دهلران در اختیار لشکر ۸۴ خرم‌آباد بود که با شجاعت برای مدتی از پیشروی عراقی‌ها در مسیر رودخانه چنگوله و در دهلران جلوگیری کردند (بهروزی و داراب‌پور، ج ۲، ۱۳۸۴: ۲۳-۱۵). هم‌چنین نیروهای مدافع سپاه پاسداران انقلاب اسلامی استان ایلام با همراهی بسیج مردمی در کنار سایر رزمندگان با دشمن می‌جنگیدند. در جنگ تحمیلی لشکرهای ۸۱ زرهی کرمانشاه، ۲۱ حمزه، ۷۷ خراسان، ۱۶ زرهی قزوین و لشکر ۱۱۱ امیرالمؤمنین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایلام و نیروهای ژاندارمری در مرزهای استان ایلام با دشمن متجاز می‌جنگیدند. در تاریخ ۱۳۵۹/۶/۳۱ نیروهای عراقی که از بستر رودخانه چنگوله مشغول پیشروی بودند، با آتش سلاح سنگین رزمندگان ژاندارمری و ارتش ایران مواجه شدند و پیشروی آنان متوقف شد و تلفات سنگینی را متحمل شدند؛ ولی عراقی‌ها در پاسگاه‌های ژاندارمری مرزی میمک و ارتفاعات پاسگاه گیسکه سومار به سوی خاک ایران پیشروی کردند و آن مناطق را تصرف کردند و در محورهای مذکور به داخل مرز ایران شروع به پیشروی نمودند (اکبری، ۱۳۹۳: ۷۵). هم‌چنین در همین روز ۱۰ نفر ژاندارم و ۱۱ نفر سپاهی و بسیجی در بهرام‌آباد مهران در برابر عراقی‌ها دفاع

کرده (آزوغ، بی تا: ۴۸) و مانع پیشروی ارتش عراق شدند.

در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱ عراقی‌ها در محور حمربین، موسیان و عین‌خوش پس از تصرف ارتفاعات حمربین که یک روز قبل از آن صورت گرفته بود، از خط مرزی شرفانی و زبیدات گذشته و به پاسگاه ژاندارمری «ربوط» حمله کردند؛ مدافعان این پاسگاه تا آخرین نفر مقاومت کردند که همه آنها یا به شهادت رسیدند یا به اسارت درآمدند (اکبری، ۱۳۹۰: ۹۲). همچنین در این روز، با وجود مقاومت شدید ژاندارم‌ها، پاسگاه «چم‌سری» در این محور به دست عراقی‌ها افتاد. در روز سه‌شنبه ۱۳۵۹/۷/۱ در ادامه حملات عراق به نوار مرزی ایران، دوگردان تانک و دو گردان پیاده با کمک یک گردان مهندسی ارتش عراق به میمک حمله کردند و نیروهای ایرانی به مقابله با آنان پرداختند و سنگین‌ترین نبرد در غرب کشور با قوای متجاوز عراق در منطقه میمک به وجود آمد. در منطقه مهران، عراقی‌ها پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری را به شدت گلوله باران کردند و موقعیت پاسگاه‌ها و شهر مهران به خطر افتاد (بهریزی، ج ۲: ۱۳۸۴: ۵۳-۵۰). در روز چهارشنبه ۱۳۵۹/۷/۲، در ساعت ۱۳:۳۰ پاسگاه‌های مرزی ژاندارمری بهرام‌آباد، خسروآباد، آب‌زیادی و تپه ۳۴۳ به تصرف عراق درآمد. شهر مهران که از سه طرف به محاصره عراقی‌ها درآمده بود، در بعد از ظهر روز دوم مهرماه ۱۳۵۹ سقوط کرد. اما در جبهه میمک، ژاندارمری و تیپ ۱ لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه به شدت در مقابل دشمن مقاومت کردند (اکبری، ۱۳۹۳: ۷۷). پس از سقوط شهر مهران، عراقی‌ها در روز پنجشنبه تاریخ ۱۳۵۹/۷/۳ به سوی شرق رودخانه چنگوله پیشروی کردند؛ اما زد و خوردها در ارتفاعات شمالی دشت مهران ادامه یافت. در این محور تعدادی از نیروهای ژاندارمری و یگانی از تیپ مستقل ۸۴ خرم‌آباد در شمال غرب سد کنجان‌چم مستقر بودند که پیشروی عراق را در این محور

کُند کردند. در روز چهارشنبه ۱۳۵۹/۷/۹ ش.ه، کارکنان ژاندارمری موسیان و دهلران با اجرای عملیات چریکی موفق شدند، ضمن وارد کردن تلفات و ضایعات سنگینی به دشمن، پاسگاه‌های ژاندارمری را از دست عراقی‌ها خارج و به کنترل خود در آورند (بهروزی، ۱۳۸۲: ۱۰۷/۲، ۲۵۸-۲۵۲).

در روز شنبه ۱۳۵۹/۷/۱۲ عراقی‌ها با وجود نیروهای ژاندارمری در مرکز شهر موسیان، پاسگاه نهرعنبر را که در حدود پنج کیلومتری جنوب شرقی موسیان قرار دارد، تصرف کردند و فشار بر شهرهای موسیان و دهلران هر لحظه افزایش می‌یافت. در ساعت ۱۵ همین روز عراقی‌ها گروهان ژاندارمری موسیان را که تنها مدافع شهر بودند از مرکز شهر بیرون کردند و شهر موسیان به‌طور کامل سقوط کرد. عراقی‌ها، دهلران را تهدید جدی کردند، ولی ژاندارم‌ها و سایر نیروهای رزمنده در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱۵ مانع پیشروی عراقی‌ها به سوی دهلران شدند (اکبری، ۱۳۹۲: ۷۰).

در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱۵ به دلیل مقاومت کارکنان ژاندارمری و سایر رزمندگان در کانی‌سخت و تپه ۳۴۳، عراقی‌ها نتوانستند وارد خاک ایران شوند. در روز چهارشنبه ۱۳۵۹/۷/۱۶ گروهان ژاندارمری دهلران، موسیان و پاسگاه چیلان با وجود مقاومت شدید، به محاصره نیروهای عراقی درآمد که تقاضای پشتیبانی هوایی و زمینی کردند. در روز یکشنبه ۱۳۵۹/۷/۲۰ ش.ه عراقی‌ها، پاسگاه ژاندارمری شورشیرین از توابع صالح‌آباد ایلام، که هنوز مقاومت می‌کردند و عقب‌نکشیده بودند، زیر آتش تانک و خمپاره قرار دادند و نیروهای ایرانی هم در مقابل، پاسگاه‌های «تکتک مشکی» و «بلانه» عراق را گلوله‌باران و تلفاتی را بر عراقی‌ها وارد کردند. در روز دوشنبه ۱۳۵۹/۷/۲۱ با خروج نیروهای تیپ ۸۴ پیاده از منطقه دهلران، پدافند آن شهر به عهده نیروهای

ژاندارمری و سپاه پاسداران گذاشته شد (بهروزی، ج ۲، ۱۳۸۲: ۳۷۱-۳۷۲، ۳۹۵-۳۹۱، ۴۶۷-۴۶۲، ۴۸۹-۴۸۸). در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۲۱ سیزده نفر از نیروهای رزمنده بومی ایلامی برای کمک به نیروهای ژاندارمری مستقر در «گنجپور» و سایر ارتفاعات اعزام شدند (آزوغ، بی‌تا: ۵۳-۵۲). در روز جمعه ۱۳۵۹/۷/۲۵، ژاندارمری ایلام گزارش داده است که شهر دهلران را از تصرف دشمن خارج کرده‌اند. در همین روز، نیروهای رزمنده ایرانی در کنجان‌چم (نزدیک مهران) با دشمن درگیر شدند و فرمانده پاسگاه ژاندارمری آن منطقه درخواست اعزام نیروی کمکی کرده است (بهروزی، ج ۲، ۱۳۸۴: ۵۵۸-۵۵۹).

براساس گزارش ژاندارمری، در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۲۶، رزمنده‌های ژاندارمری مستقر در منطقه کانی‌سخت به‌منظور جلوگیری از متجاوزان عراقی در یک نبرد تن به تن، توانستند دشمن را مجبور به عقب‌نشینی نموده و موفق شدند ارتفاعات «گنج‌ویس» را که در دست عراق بود، به تصرف خود درآورند. در درگیری‌های بامداد ۱۳۵۹/۷/۲۷ در پاسگاه‌های کانی‌سخت، صالح‌آباد و مهران، رزمندگان با شجاعت تمام ضمن عقب‌راندن نیروهای دشمن، پیشروی چشم‌گیری داشتند (همان: ۵۷۸-۵۷۹، ۵۸۱-۵۸۰). در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۳۰، عراقی‌ها قصد بالارفتن و پیشروی از ارتفاعات پشت پاسگاه کانی‌سخت را داشتند که با مقاومت ژاندارمری متوقف شدند. برای مقابله با عراقی‌ها در این منطقه، از فرماندهی هنگ ژاندارمری استان ایلام خواسته شد که یک گروه سی‌نفره از جوانمردان بومی را به آن منطقه اعزام کند. همچنین از سوی ستاد عملیات مستقر در گلان از توابع صالح‌آباد با تقاضای آیت‌الله حیدری، از ژاندارمری خواسته شد، آقای علی‌داد کرم‌پور را که از جوانمردان با سابقه بومی و بسیار شجاع و آگاه به عملیات‌های چریکی بوده، استخدام نموده و به منطقه کانی‌سخت اعزام کند. پس از ۴۲ روز مقاومت شدید نیروی

ژاندارمری و سایر رزمندگان ایران اسلامی در پاسگاه مرزی کانی سخت، در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۱۱ این پاسگاه سقوط کرد (آزوغ، بی‌تا: ۵۱-۵۰، ۵۶). در روز سه‌شنبه ۱۳۵۹/۹/۴ ه.ش نبرد شدیدی بین نیروهای ژاندارمری و سایر رزمندگان ایران با نیروهای عراقی در جبهه‌های کانی سخت و شورشیرین و سومار گزارش شده است (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۴ و ۱۰ و ۱۱). در تاریخ ۱۳۵۹/۹/۷ دو تن از شهدای ژاندارمری که در اثر درگیری با ارتش متجاوز عراق در موسیان به شهادت رسیده بودند، در شهر ایلام تشییع جنازه شدند. یکی از شهدا به نام شیرزاد یاسمی که سرباز بود، به زادگاهش در ایوان غرب انتقال داده شد و شهید دیگر گروهبان ابراهیمی بود که جنازه او به شهر «صحنه» در استان کرمانشاه انتقال یافت (آزوغ، بی‌تا: ۶۹).

کارکنان شجاع ژاندارمری در روز شنبه ۱۳۵۹/۹/۱۵ دوشادوش سایر رزمندگان در جبهه‌های استان‌های ایلام و کرمانشاه از جمله ارتفاعات ارکواز ملکشاهی، کانی سخت، کنجان‌چم، زله‌زرد، دار بلوط، شانشین، دالاهو و ریجاب به نبرد خود با نیروهای دشمن ادامه دادند و در زله‌زرد و کانی سخت ضربات سنگینی به دشمن وارد کردند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۲). در خبر روز دوشنبه ۱۳۵۹/۱۰/۸ آمده است در جبهه ارکواز ملکشاهی ایلام، نیروهای ژاندارمری با کمک سایر رزمندگان از پیشروی یک تیپ زرهی عراق، مستقر در دشت مهران، جلوگیری و آن‌ها را متوقف کردند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱ و ۹). در روز چهارشنبه ۱۳۵۹/۱۰/۲۴ ه.ش رزمندگان ژاندارمری با همکاری عشایر سلحشور و مسلمان ایل ملکشاهی مواضع و استحکامات ارتش متجاوز عراق را در دشت مهران زیر آتش دقیق خمپاره انداز قرار داده و چند سنگر انفرادی آنان را منهدم و تعدادی از آن‌ها را کشته و تعدادی دیگر را زخمی کردند و در

این روز يك سرباز عراقی به قوای ایران پناهنده شد (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱۵).

بر اساس اطلاعیه شماره ۳۷۶ ستاد مشترك ارتش جمهوری اسلامی ایران در روز جمعه ۱۳۵۹/۱۰/۲۶ ه.ش در جبهه دهلران بر اثر آتش خمپاره اندازها رزمندگان ژاندارمری، يك دستگاه تانك و مقادیری از وسایل و تجهیزات نیروهای عراق منهدم شد و سرنشینان آنها به هلاکت رسیدند (اطلاعات ۱۳۵۹: ۲ و ۱۰). در خبر روز یکشنبه ۱۳۵۹/۱۰/۲۸ آمده است که رزمندگان ژاندارمری در منطقه دهلران دو تانك دشمن را با سرنشینان آنها نابود کردند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۲ و ۱۱). روز دوشنبه ۱۳۵۹/۱۱/۶ ه.ش در جبهه ارکواز ملكشاهی بر اثر آتش خمپاره رزمندگان ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران دو دستگاه نفربر دشمن منهدم شد (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱ و ۱۱). در بامداد روز چهارشنبه ۱۳۵۹/۱۱/۸ رزمندگان واحد خمپاره انداز نیروی ژاندارمری در منطقه کانیسخت يك سکوی پرتاب موشك دشمن را با خدمه اش منهدم کردند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱ و ۱۵). همچنین در محور ملكشاهی با مقاومت نیرویهای ژاندارمری، سپاه پاسداران و عشایر در تاریخ ۱۳۵۹/۱۱/۲۸ ه.ش از نفوذ قوای دشمن جلوگیری به عمل آمد؛ به طوری که در این عملیات سه خودرو دشمن به آتش کشیده شد و دو تانك آنها خسارت دید و بیش از ۲۰ نفر از آنان کشته و عده ای زخمی شدند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱۱).

در اطلاعیه ۴۲۲ ستاد مشترك ارتش جمهوری اسلامی ایران آمده است: در روز سه شنبه ۱۳۵۹/۱۲/۱۲ رزمندگان دلیر ژاندارمری با اجرای آتش خمپاره بر مواضع دشمن در ارتفاعات کانیسخت يك تیربار، دو سنگر گروهی و يك مرکز تجمع دشمن را منهدم کرده و تعدادی از افراد عراقی را کشته و نیروهای دشمن را وادار به عقبنشینی کردند (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱۱). در روز یکشنبه ۱۳۵۹/۱۲/۲۴ رزمندگان ژاندارمری و

گروهی از لشکریان ایران اسلامی در صالح آباد عده‌ای از افراد ارتش عراق را به هلاکت رسانیدند و در این نبرد يك جوانمرد ژاندارمري نیز به شهادت رسید (اطلاعات، ۱۳۵۹: ۱۱). خبرنگار روزنامه کیهان در روز نوزدهم فروردین اعلام کرد: «نفوذ يك گردان پیاده عراقی به ارتفاعات «معارف ملکشاهی» با دفاع گسترده رزمندگان ژاندارمري ایلام خنثی شد، در این درگیری عده زیادی از بعثیون عراقی کشته و مجروح و بقیه افراد گردان نیز تار و مار شدند. يك مقام آگاه هنگ ژاندارمري ایلام در این مورد به خبرنگار کیهان گفته است: گردان پیاده عراقی برای دوازدهمین هجوم به این منطقه آمده بود که باز هم شکست خورد... این درگیری حدود هشت ساعت به طول انجامید و طی آن چند موضع آتشبار دشمن و يك خودرو آنها منهدم شد» (کیهان، ۱۳۶۰: ۱۲).

در جریان عملیات گسترده واحد خمپاره انداز ژاندارمري در جبهه کانی‌سخت ایلام، يك ستون از نفرات ارتش مزدور بعث عراق تار و مار شد، افراد ژاندارم هم‌چنین جاده تدارکاتی دشمن را در یکی از جبهه‌های غرب مسدود کردند. براساس گزارش‌های رسیده دیگر، رزمندگان ژاندارمري در این جبهه هم‌چنین سه خودرو حامل نفرات و بین هفت تا ده سنگر اجتماعی دشمن را نیز منهدم کردند و ۳۵ سرباز و درجه‌دار و يك افسر عملیاتی عراق را به هلاکت رساندند (کیهان، ۱۳۶۰: ۲). براساس گزارش روزنامه کیهان در روز دوشنبه ۱۳۶۰/۱/۳۱ ش در جبهه کانی‌سخت، خمپاره‌اندازهای ژاندارمري چند موضع بتونی دشمن را با خاک یکسان کردند و در حدود ده تا پانزده تن از مزدوران بعثی را به هلاکت رساندند (کیهان، ۱۳۶۰: ۲). در تاریخ ۱۳۶۰/۲/۲ در ساعت ۵ بعد از ظهر يك واحد گشتی عراق در هنگام جابه‌جایی در جبهه شورشیرین مورد اصابت گلوله‌های خمپاره رزمندگان

ژاندارمری قرار گرفت و به کلی تار و مار شد (کیهان، ۱۳۶۰: ۴).

در سی و یکم اردیبهشت ۱۳۶۰ ضد حمله‌های سنگین مزدوران عراق در جبهه کانی‌سخت ایلام با دلاوری رزمندگان ژاندارمری و آتش شدید خمپاره‌های ایران خنثی شد و دشمن با به جای گذاشتن ۱۵۰ کشته مجبور به عقب‌نشینی شد. در این عملیات، دو رزمنده ژاندارمری مجروح شدند (کیهان، ۱۳۶۰: ۱۶). در روز شنبه دوم خرداد ماه ۱۳۶۰. ش رزمندگان ژاندارمری در جبهه‌های شورشیرین و کانی‌سخت چند دستگاه تانک و تعدادی از خودروهای دشمن را منهدم کردند و حدود ده سرباز بعثی را به هلاکت رساندند (کیهان، ۱۳۶۰: ۲). در روز یکشنبه سوم خرداد ۱۳۶۰ یک حمله دویست نفری از افراد پیاده دشمن که قصد دست‌یابی به شورشیرین را داشتند، توسط رزمندگان ژاندارمری دفع و افراد دشمن با تلفات و ضایعات و انهدام دو خودرو مجبور به عقب‌نشینی شدند. در پی این عملیات چهار نفر از کارکنان ژاندارمری مجروح شدند، در این درگیری‌ها بیست نفر از افراد دشمن کشته و چهل نفر هم مجروح شدند (کیهان، ۱۳۶۰: ۱۲).

در روز چهارشنبه سیزده خردادماه ۱۳۶۰. ش در جبهه چپ میمک دو نفر از گشتی‌های عراقی در نزدیکی سنگرهای نیروهای ایرانی مورد شناسایی قرار گرفتند که در نتیجه تیراندازی مأموران ژاندارمری به سوی آنها، یک نفر کشته و یک نفر دیگر متواری شد (کیهان: ۱۳۶۰: ۲). براساس گزارش پنجشنبه ۱۳۶۰/۳/۲۱ کیهان، در کانی‌سخت، میمک و ملکشاهی مبادله آتش سنگین بین ایران و عراق ادامه داشته است. در این گزارش آمده است: «رزمندگان ژاندارمری در ارتفاعات ملکشاهی پانزده سنگر گروهی، یک انبار مهمات و دو خودرو عراقی‌ها را منهدم و تعدادی از مزدوران بعثی را به هلاکت رسانده‌اند» (کیهان، ۱۳۶۰: ۲). در

تاریخ ۱۳۶۰/۴/۴ در ارتفاعات «معارف» و «بندکبود» ملکشاهی عملیاتی انجام شد و طی آن رزمندگان ژاندارمری موفق شدند حدود ۷۰ سرباز بعثی را به هلاکت برسانند یا مجروح کنند و یک محل تجمع دشمن را نیز منهدم سازند (کیهان: ۱۳۶۰: ۱۴). سلحشوران ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، در تاریخ ۱۳۶۰/۴/۱۶ دو ستون خودرو دشمن شامل ۴۲ دستگاه خودرو را که در منطقه مهران در حال حرکت بودند، زیر آتش قرار داده و خساراتی به آنان وارد کردند (کیهان، ۱۳۶۰: ۱۳).

سلحشوران ژاندارمری در تاریخ ۱۳۶۰/۴/۲۰ یک ستون خودروی دشمن را که به سوی شهرک مهران در حرکت بود، زیر آتش خمپاره‌اندازهای خود قرار داده و دو خودروی متجاوزان بعثی با سرنشینان آن را منهدم کردند (کیهان، ۱۳۶۰: ۲). خمپاره‌اندازان ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران یک ستون خودرو دشمن را در تاریخ ۱۳۶۰/۴/۲۲ در جبهه ملکشاهی متوقف و سه دستگاه خودرو نظامی عراق را منهدم و ۱۸ نفر از افراد دشمن را کشته یا مجروح کردند (کیهان، ۱۳۶۰: ۱۵). رزمندگان ژاندارمری در روز شنبه ۱۳۶۰/۴/۲۷ با اجرای آتش بر مواضع اشغالگران در منطقه کانی‌سخت یک سنگر کالیبر ۷۵ و بخشی از یک پاسگاه عراقی را منهدم کردند و شماری از مزدوران صدام را به هلاکت رساندند (کیهان، ۱۳۶۰: ۲).

در روز یکشنبه ۱۳۶۰/۴/۲۸ در عملیات نیروهای ژاندارمری در اطراف جبهه مهران نیز دو چادر نفرات و مهمات، همچنین پنج یا شش سنگر اجتماعی و انفرادی دشمن مورد اصابت گلوله‌های خمپاره‌اندازان ژاندارمری قرار گرفت و منهدم گردید (کیهان، ۱۳۶۰: ۲).

عملیات والفجر یک در فروردین ۱۳۶۲ ساعت ۱۱ شب در جنوب شرقی استان ایلام آغاز شد (صیاد شیرازی، ۱۳۸۶: ۹۴). این عملیات از شرق رودخانه دویرج شروع می‌شد و تا فکه ادامه داشت. هدف از

این عملیات تصرف ارتفاعات جبل فوقی و پیشروی به سوی بزرگان و چاهای نفت بود و در صورت موفقیت به طرف جنوب، یعنی به سوی العماره و رودخانه دجله هم حمله شود. در این عملیات یگان‌های لشکر ۲ حمزه، تیپ ۵۵ هوابرد شیراز، تیپ ۵۸ ذالفقار، تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد، تیپ ۲۷ زرهی، لشکرهای ۷۷ و ۱۶ زرهی و لشکر ۹۲ زرهی هم در جناح چپ تا پشت رودخانه دویرج (واقع در جنوب‌شرقی ایلام در دهلران) پدافند می‌کرد و آماده دستور حمله بودند. از نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی هم سپاه هفت و یازده قدر، در این عملیات شرکت داشتند (صحرايي، ۱۳۸۹: ۱۵۸-۱۵۶). در این عملیات نیروهای ژاندارمری ایلام که در این منطقه مستقر بودند در کنار سایر رزمندگان با قوای دشمن به نبرد پرداختند.

در تاریخ ۷ / ۵ / ۱۳۶۲ ه.ش عملیات والفجر ۳ بارمز «یاالله یاالله یاالله» در جبهه میانی مهران آغاز شد. این عملیات با تلاش سپاه پاسداران و ارتش به مدت ۱۳ روز طول کشید و هدف از این عملیات تأمین امنیت شهر مهران و خطوط مرزی و برقراری ارتباط جبهه‌های میانی و جنوب از طریق جاده ایلام - دهلران بود. در این عملیات بیش از ۵ هزار عراقی کشته و زخمی شد و ۱۶۵ تانک منهدم شد و یک هواپیما و ۵ بالگرد (هلی‌کوپتر) عراقی سقوط کرد (برزگر، علیرضا، ۱۳۸۴: ۱۱۳). نیروهای ژاندارمری ایلام همراه با سایر رزمندگان در این عملیات با تجهیزات نظامی شرکت داشتند. در روز دوشنبه ۷ آبان ۱۳۶۳ ناحیه ژاندارمری باختران (کرمانشاه) اعلام کرد که ارتش عراق در روبروی پاسگاه فرخ‌آباد در مهران از توابع استان ایلام به تحکیم مواضع و افزایش نیرو و ایجاد استحکامات جدید پرداخته است (نخعی، ج ۳۳، ۱۳۷۹: ۶۶).

در تاریخ ۱۳۶۴/۴/۲۱ ش.ه. نیروی ارتش جمهوری اسلامی ایران در منطقه شرفانی با هدف ترمیم خطوط پدافند خودی و افزایش میزان آسیب‌پذیری ارتش عراق عملیاتی را با همین نام انجام دادند که طی آن به اهداف از پیش تعیین‌شده دست یافتند (صحرائی، ۱۳۸۹: ۱۶۸-۱۶۷). لشکر ۵۸ ذوالفقار ارتش در این عملیات تپه ۱۷۵ جنوب پاسگاه شرفانی و شهرک زبیدات (مقابل نوار مرزی موسیان) که در تاریخ ۱۳۶۴/۴/۱۷ توسط عراقی‌ها به اشغال درآمده بود، را بازپس گرفتند و دو نفر از از عراقی‌ها را به اسارت خود درآوردند (نخعی، ج ۳۷: ۱۳۸۳: ۳۸۸). در این عملیات کارکنان ژاندارمری با تجهیزات خود به همراه ارتش شرکت داشتند. عراقی‌ها در روز سه‌شنبه ۱۳۶۵/۰۷/۲۹ ش.ه. با نیروهای ژاندارمری در جبهه آبدانان درگیر شدند که منجر به شهادت یک تن از نیروهای ژاندارمری گردید (آزوغ، بی تا: ۱۸۹-۱۹۲).

حملات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به پایگاه‌های ژاندارمری

به‌منظور تقویت رزمندگان، در روز شنبه ۱۳۶۵/۸/۱۰ عده‌ای از نیروهای کمیته انقلاب اسلامی ایلام به جبهه‌های جنگ اعزام شدند (همان: ۱۹۴-۱۹۲). ساعت ۹ صبح روز سه‌شنبه سیزدهم آبان ۱۳۶۵ یک گروه گشتی ژاندارمری ۹ نفره در منطقه کوه‌تپه دهلران به کمین نیروهای دشمن - که ملبس به لباس کردی بودند و با زبان کردی صحبت می‌کردند - افتاد و در این کمین سه تن اسیر، دو تن شهید و یک تن مجروح شدند و سه تن دیگر سالم به پایگاه برگشتند (انصاری، ۱۳۸۰: ۵۹۱). در روز سه‌شنبه یازدهم فرودین‌ماه ۱۳۶۶ در نوار مرزی ایلام، ۲۵ تن از اعضای یک تیم ۱۲۰ نفره از سازمان مجاهدین خلق و سایر گروه‌های ضدانقلاب که قصد تعرض به یکی از مراکز انتظامی را داشتند، با مقابله نیروهای ژاندارمری کشته

و مجروح شدند و بقیه نفرات این گروه نیز به داخل خاک عراق فرار کردند. در این عملیات مقادیری سلاح و مهمات، دوربین‌های مادون قرمز و معمولی و انواع بی‌سیم‌های پیشرفته به غنیمت نیروهای خودی درآمد (جمشیدی، ۱۳۸۱: ۴۳۰-۴۲۹).

در روز سه‌شنبه ۲۶ خرداد ۱۳۶۶ یک گردان از نیروهای ارتش عراق به همراه عناصر سازمان مجاهدین خلق به پایگاه‌های شهید فولادی و شهید خلیفه در منطقه «صالح‌آباد» از توابع استان ایلام حمله کردند که با هوشیاری نیروهای ژاندارمری و تیپ ۴۰ سراب ارتش ایران - مستقر در منطقه - از نفوذ آنان به منطقه جلوگیری به عمل آمد. در جریان این درگیری پنج سرباز و یک درجه‌دار ژاندارمری و سه سرباز تیپ ۴۰ سراب مجروح و سه سرباز ژاندارمری مفقودالآثر شدند. همچنین تعدادی از متجاوزان کشته یا زخمی شدند (لطف‌الله زادگان، ۱۳۸۷: ۱۹۲). در روز چهارشنبه ۲۷ خرداد ۱۳۶۶. ش. لشکر ۲۱ حمزه ارتش ایران با همکاری ژاندارمری در منطقه نهرعنبر در بخش مرزی ژبیدات در شمال فکه عملیات نصر ۳ را آغاز کردند. هدف از این عملیات تصرف تعدادی از ارتفاعات این منطقه بود، در جریان این عملیات، یک گردان از ارتش عراق منهدم شد و هزار نفر از آنان کشته یا زخمی شدند و ۶۱ نفر هم به اسارت درآمد، همچنین سی دستگاه تانک، نفربر و خودرو عراقی‌ها به آتش کشیده شد و تسلیحات زیادی به غنیمت رزمندگان ایران درآمد. روز دوشنبه یکم تیرماه ۱۳۶۶. ش. در ساعت ۲:۳۰ بامداد دویست نفر از نیروهای سازمان مجاهدین خلق با اجرای آتش پشتیبانی به پایگاه ژاندارمری «شهید خزایی» در منطقه مرزی دهلران از توابع استان ایلام حمله کردند، اما با مقاومت نیروهای پایگاه، از سقوط پایگاه جلوگیری شد. این عملیات که تا ساعت ۱۱:۳۰ ادامه داشت، باعث شد که چهار تن از مهاجمان کشته شوند و چهار قبضه تیربار و چهار دستگاه

بی‌سیم آن‌ها نیز به غنیمت گرفته شود. در این درگیری پنج تن از نیروهای ژاندارمری شهید و چهار تن زخمی شدند و سه نفر هم به اسارت درآمدند. در روز چهارشنبه ۱۳۶۶/۰۶/۱۱ تعداد نزدیک به سیصدتن از افراد سازمان مجاهدین خلق در حدود ساعت ۲۲ با پشتیبانی آتش توپخانه عراق به پایگاه گردان ۲۰۵ ژاندارمری در منطقه میمه از توابع دهلران حمله کردند و آنجا را تصرف و شماری از ژاندارم‌ها را شهید کرده و شانزده نفر را هم به اسارت درآوردند که این حمله با کمک برخی افراد نفوذی (ستون پنجم) انجام گرفت (همان: ۲۱۲، ۲۸۰، ۵۳۲). در روز پنجشنبه نهم مهر ۱۳۶۶ در منطقه میمک هم یک پاسگاه ژاندارمری هدف حمله عناصر گروه مجاهدین خلق قرار گرفت که بر اثر آن دو تن مجروح و یک تن اسیر گردید (انصاری، ج ۵۱، ۱۳۸۷: ۱۹۰).

روز دوشنبه ۲۰ مهر ۱۳۶۶ در منطقه مرزی دهلران، اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با استفاده از یک راه نفوذی از رودخانه به پشت نیروهای خودی نفوذ و غافلگیرانه به دو پاسگاه نیروهای ژاندارمری حمله کردند که این نیروها به رغم غافلگیر شدن به مقاومت پرداختند. در هجوم منافقین، ۶۹ تن از نیروهای خودی شهید و چند تن مجروح و شانزده تن به اسارت درآمدند و خساراتی به دو پاسگاه وارد آمد. هم‌چنین شش تن از منافقین معدوم شدند که جسد پنج تن را همراه خودشان بردند. برای دومین روز متوالی، روز سه‌شنبه ۲۱ مهرماه ۱۳۶۶ عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در یک عملیات نفوذی، به پاسگاه ژاندارمری دره‌پشمی در منطقه آبدانان و پاسگاه شیخی در منطقه قره‌تپه از توابع دهلران حمله کردند؛ در این دو درگیری جمعاً ۱۲ تن از نیروهای خودی شهید، ۷ تن مجروح و ۱۳ تن (۲ درجه‌دار و ۱۱ سرباز) اسیر شدند. از افراد مهاجم نیز حدود ۴۰ تن

کشته یا زخمی شدند که ۹ جسد از آنها در منطقه باقی مانده بود (همان: ۳۶۵، ۳۸۱-۳۸۰).

پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و حمله مجدد عراق به ایران

قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت در تاریخ ۱۳۶۶/۰۴/۲۹- ش.ه در شورای امنیت سازمان ملل تصویب شد و دولت ایران به منظور آتش‌بس و عقب‌نشینی طرفین به مرزهای بین‌المللی آن را در تاریخ ۱۳۶۷/۰۴/۲۷ ش.ه پذیرفت. برخلاف پذیرش این قطعنامه و اعلام آتش‌بس از سوی دولت ایران، متأسفانه دولت عراق بار دیگر در نوارهای مرزی، حملات گسترده‌ای را علیه ایران آغاز کرد. شش روز پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد توسط دولت ایران، عراقی‌ها در روز شنبه ۱۳۶۷/۰۵/۰۱ ش.ه با به‌کارگیری سلاح‌های شیمیایی و حملات هوایی در منطقه سومار اقدام به حمله کردند (سمیعی، ۱۳۸۲: ۲۰۴-۲۰۳). ارتش مجهز عراق در جبهه سومار تا ۶۰ کیلومتری عمق خاک ایران پیشروی کرد (از لب مرز تا تنگه کوشک در چهل زرعی ایوان)؛ ولی نیروهای ژاندارمری، شهربانی، سپاه پاسداران و بسیج مردمی شهرهای ایوان و سومار در تنگه صعب‌العبور «کوشک» در چهل زرعی ایوان، راه را بر تانک‌ها و نفربرهای عراق سد کردند و با انهدام چندین تانک، عراقی‌ها را در تنگه مذکور متوقف کردند؛ از این‌رو ارتش عراق به دلیل مقاومت شدید نیروهای مردمی و سپاه پاسداران، نیروهای ژاندارمری، شهربانی و کمیته انقلاب اسلامی مجبور به عقب‌نشینی شد. در این عملیات چند نفر از نیروهای داوطلب از جمله شهید سیروس دوبرا که از ورزشکاران و تکواندوکاران سومار بود و شهید شیخ عباس فلاحي، هم‌چنین امیر سرتیپ ابوالحسن خرم‌رودی فرمانده هنگ ژاندارمری ایلام در تنگه کوشک به شهادت رسیدند. شهید ابوالحسن خرم‌رودی فرمانده هنگ مستقل ژاندارمری استان ایلام که به‌منظور شناسایی و جلوگیری از ورود ارتش مهاجم عراق

به دشت ایوان، با نیروهای تحت فرمانش به چهل-زرعی رفته بود، در داخل تنگه «کوشک» با اصابت گلوله آتشبارهای دشمن در تاریخ ۱۳۶۷/۵/۲ به شهادت رسید و با ایثار خون خود مانع ورود ارتش مهاجم حزب بعث عراق به شهرستان ایوان گردید.

پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل از سوی ایران، در تاریخ ۱۳۶۷/۰۴/۲۷ ش.ه ارتش عراق در محدوده استان ایلام از تاریخ ۱۳۶۷/۰۵/۰۱، تلاش خود را برای تصرف مجدد نوار مرزی این استان از چهار محور بدین شرح آغاز کرد: ۱- محور مندلی - سومار - تنگه کوشک ایوان؛ ۲- محور ترساق، میمک، صالح آباد، سه راهی جندالله (کمربندی) - ایلام؛ ۳- محور زرباتیه - مهران - تنگه ترشابه؛ ۴- محور علی‌غربی - چیلات - دهلران - تینه (= تینو) - زرین‌آباد (صحرائی، ۱۳۸۹: ۲۰۵). پس از زمین‌گیر شدن دشمن توسط رزمندگان ایران اعم از سپاه، ژاندارمری، کمیته انقلاب اسلامی، نیروهای مردمی، بسیج، ارتش، هوانیروز، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و جهاد سازندگی، طی چند روز عراقی‌ها تا مرزهای بین‌المللی به عقب رانده شدند و تمام خاک میهن اسلامیمان از لوٹ وجود ارتش مهاجم عراق پاک گردید. عراقی‌ها در تاریخ ۱۳۶۷/۵/۱۵ ش.ه پس از شکست خفتبار خود، قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل را پذیرفته و بدین‌صورت جنگ هشت‌ساله تحمیلی عراق علیه ایران به پایان رسید (برزگر، ۱۳۸۴: ۱۴۹-۱۴۸).

نتایج پژوهش

نیروهای ژاندارمری استان ایلام از آغاز تعرض نیروهای بعث عراق به پاسگاه‌های مرزی این استان در سال ۱۳۵۸ تا آغاز جنگ تحمیلی با کمترین امکانات و تجهیزات نظامی و سلاح‌های سبک انفرادی با رشادت تمام مقاومت کردند. جنگ

تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران که به-طور رسمی از تاریخ سی و یکم شهریور ۱۳۵۹ ش.ه شروع شد و در اواخر مرداد ۱۳۶۷ ش.ه به پایان رسید، در نوار مرزی استان ایلام با عراق از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود؛ زیرا چندین عملیات مهم و پیروزمند در این منطقه علیه دشمن متجاوز طراحی و انجام شد و رزمندگان ژاندارمری، ارتش، سپاه پاسداران و نیروهای مردمی و بسیج در هر دو حمله گسترده عراق در سال ۱۳۵۹ و ۱۳۶۷ مانع پیشروی دشمن به عمق خاک میهن عزیزمان شدند. در دوره دفاع مقدس نیروی انتظامی شامل سه بخش اصلی ژاندارمری، کمیته انقلاب و شهربانی بود و هر کدام از این نیروها مسئولیت و مأموریت خاصی را انجام می‌دادند. علاوه بر مسئولیت نیروی ژاندارمری، شهربانی و کمیته انقلاب اسلامی که حفظ امنیت شهرها و روستاهای کشورمان را در برابر ضد انقلاب‌ها، خرابکارها، اشرار، قاچاقچیان، مبارزه با مواد مخدر و حراست از جان و مال مردم بر عهده داشتند، بخش بزرگی از این نیروها به‌صورت داوطلب و در قالب گردان‌ها یا لشکرهای عملیاتی به جبهه‌های جنگ تحمیلی رفته و در کنار سایر رزمندگان ایران اسلامی به دفاع از وطن پرداختند. با تلاش و کوشش کارکنان ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران و سایر رزمندگان از آغاز جنگ تحمیلی تا مرداد ۱۳۶۷ ش.ه پاسگاه شورشیرین در صالح آباد مهران به تصرف ارتش متجاوز عراق در نیامد و تنها در حمله مجدد عراق در مرداد ماه ۱۳۶۷ ش.ه در اواخر جنگ برای مدت بسیار اندکی شورشیرین را تصرف کرد، ولی بلافاصله رزمندگان آنجا را آزاد کردند و این دفاع جانانه از سوی نیروهای ژاندارمری در این منطقه قابل تقدیر است. رزمندگان ژاندارمری از اواسط جنگ تحمیلی در جبهه‌های

جنگ با ارتش متجاوز عراق می‌جنگیدند و در بیشتر مواقع از سوی منافقین و گوش‌برها^۱ از پشت مورد حمله قرار می‌گرفتند یا کمین می‌خوردند و بدین صورت همیشه دشمن در کمین آنان بود. رزمندگان ایران از جمله نیروهای ژاندارمری در طی عملیات‌های متعدد، تمامی پاسگاه‌ها، اراضی، روستاها و شهرهایی که توسط عراقی‌ها در اوایل جنگ تصرف شده بود، همه را باز پس گرفتند.

۱- گوش‌برها اصطلاحی بود که برای برخی از مزدوران محلی رژیم بعث استفاده می‌شد.

منابع

- آزوج، دوستعلی(بی تا). روزشمار جنگ در استان ایلام، جلد اول. ایلام: برگ آذین.
- اکبری، مرتضی(۱۳۹۰). تاریخ استان ایلام از ورود اسلام تا صفویه. مشهد: شاملو.
- --(۱۳۹۰). حضور زنان استان ایلام در دفاع مقدس. ایلام: جوهر حیات.
- --(۱۳۹۰)، نقش زنان استان ایلام در تحولات سیاسی و اجتماعی انقلاب اسلامی و دفاع. مشهد: شاملو.
- --(۱۳۹۲). تاریخ دفاع مقدس استان ایلام. ایلام: جوهر حیات.
- --(۱۳۹۳)، نقش نیروهای انتظامی استان ایلام در دوران دفاع مقدس. ایلام، انتشارات فرهنگ فردوسی.
- --(۱۳۸۶). تاریخ استان ایلام از آغاز تا سقوط قاجاریه. قم، فقه.
- انصاری، مهدی؛ یزدانفام، محمود (۱۳۸۷). روز شمار جنگ ایران و عراق، کتاب پنجاه و یکم، جنگ محدود ایران و آمریکا در خلیج فارس. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.
- انصاری، مهدی؛ فوزی، یحیی(۱۳۸۰). علی رضا لطفالله زادگان، روز شمار جنگ ایران و عراق، کتاب چهل و چهارم، ماجرای مک فارلین، تهران: مرکز مطالعات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- برزگر، علیرضا(۱۳۸۴). روز شمار جنگ تحمیلی، چاپ دوم، تهران: سروش.
- بهروزی، فرهاد؛ سعیدپور، داراب(۱۳۸۴)، تقویم تاریخ دفاع مقدس (غرش توپها)، جلد دوم، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- بهروزی، فرهاد (۱۳۸۴)، تقویم دفاع مقدس (آخرین روزهای صلح)، جلد اول، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴.
- بهروزی، فرهاد؛ سعید پور، داراب (۱۳۸۴). تقویم تاریخ دفاع مقدس (غرش توپها)، جلد دوم، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

- جعفري ولداني، اصغر (۱۳۷۶). بررسی تاریخی اختلافات مرزی ایران و عراق، چاپ سوم، تهران: وزارت امور خارجه، ۱۳۷۶.
- جمشیدی، محمدحسین؛ یزدانفام، محمود (۱۳۸۱)، روزشمار جنگ ایران و عراق، آخرین تلاشها در جنوب، کتاب چهل و هفتم، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- درودیان، محمد (۱۳۸۰). سیری در جنگ ایران و عراق - جلد ششم، چاپ چهارم، تهران: مرکز مطالعات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- صحرائی، محمد (۱۳۸۹). تاریخ دفاع مقدس در استان ایلام، تهران: نشر فاتحان.
- صیاد شیرازی، علی (۱۳۸۶)، خاطرات سپهبد علی شیرازی، تدوین احمد تدین، تهران: سور مهر.
- عاقلی، باقر (۱۳۷۴). روز شمار تاریخ ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی، جلد (۲)، چاپ چهارم، تهران: نشر گفتار، ۱۳۷۴.
- علیزاده، ابراهیم زاده (۱۳۷۷). سیمای ایلام، قم، عصمت.
- لطفالله زادگان، علیرضا (۱۳۸۷). روز شمار جنگ ایران و عراق، کتاب چهل و نهم (تصویب قطعنامه ۵۹۸، زمینه های سیاسی و نظامی)، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات تهران.
- مرادی مقدم، مراد (۱۳۸۵). تاریخ سیاسی اجتماعی کردهای فیلی در عصر والیان پشتکوه (ایلام)، تهران: پرسمان.
- مرکز آمار ایران (۱۳۶۷). سالنامه آماری کشور، تهران: مرکز آمار ایران.
- نخعی، هادی (۱۳۷۹). روز شمار جنگ ایران و عراق (تجدید رابطه آمریکا و عراق)، جلد ۳۳، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- نخعی، هادی؛ مشهدی فراهانی، حمید رضا (۱۳۸۳). روز شمار جنگ ایران و عراق، کتاب سی و هفتم (جلد ۳۷)، توسعه روابط با قدرتهای آسیایی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

- ولایتی، علی اکبر (۱۳۸۶). تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق بر جمهوری اسلامی ایران، چاپ ششم، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.
- یعقوبی، کریم؛ یعقوبی، علی (۱۳۸۹). ایلام دوره پهلوی، ایلام، جوهر حیات.
- روزنامه‌ها و مصاحبه‌ها.
- روزنامه اطلاعات در شماره‌های متعدد.
- روزنامه کیهان در شماره‌های متعدد.

